

Mr. Poets, U bent Uw rede aangevat met het antwoord van een van Uw studenten aan de PXL inzake de aan haar voorgelegde real life case. U heeft ons in het ongewisse gelaten omtrent de kwotering waarmee U deze student uiteindelijk heeft gehonoreerd, maar in zoverre deze alsnog gedoemd was tot een verdere uitdieping van de leerstof tijdens de zomermaanden, was het misschien een suggestie haar als nieuwe real life case eens de hypothese van een advocaat-stagiair voor te leggen.

Op 1 september hebben de hoven van beroep opnieuw een groep advocaten-stagiairs mogen verwelkomen tijdens de eedaflegging. Elk van hen op een eigen authentieke manier geënthousiasmeerd door het beroep welk door velen als het mooiste beroep wordt omschreven; elk van hen overtuigd van een lange en succesvolle carrière. En toch zien we dat een aanzienlijk aantal van deze jeugdige talenten na enkele jaren andere oorden opzoekt. Er is de uitstroom naar de magistratuur, andere functies binnen de overheid of de overstap naar het bedrijfsleven; allen sectoren voor wie de advocatuur dan dienst doet als een exclusief selectiebureau.

Bevraagd naar de reden voor hun afscheid van de balie, wordt niet zelden verwezen naar de work-life balance, welk ontegensprekelijk een nieuw decisief criterium blijkt te zijn bij de keuze voor een job, evenals naar de onzekerheid die het zelfstandigenstatuut met zich meebrengt. Een zelfstandigenstatuut dat nu ingevolge artikel 142 codex deontologie ik breng het U even in herinnering “De advocaat oefent zijn beroep als zelfstandige uit, met uitsluiting van iedere band van ondergeschiktheid” een zelfstandigenstatuut welk dus nog als een *conditio sine qua non* geldt om bij een Vlaamse balie aangesloten te kunnen zijn.

Zonder daartoe de oorzaak te zijn, creëerde de openingsredenaar voor mij wel een aanleiding om dit thema opnieuw aan bod te laten komen. Opnieuw, omdat amper vorig jaar de AV van de OVB, zij het met een beperkte meerderheid, meende dat een verdere studie over het statuut niet aan de orde was. Maar het debat was op dat ogenblik vertroebeld door het - vergeef me de dramatiek- apocalyptische doembeeld van een verregaande overheidsinmenging. In die omstandigheden kwam de discussie onvoldoende tot zijn recht en

was er te weinig aandacht voor een aantal kritische vragen die we ons dienen te stellen over het statuut van de advocaat.

Ik meen dat vandaag de tijd wel rijp is om ons deze vragen te stellen.

De vraag of het nog langer verantwoord is de toegang tot ons beroep ook in de toekomst exclusief voor te behouden aan hen die bereid zijn deze job uit te oefenen in het kader van een zelfstandigenbestaan, dan wel dat aan de jonge maar ook de wat meer belegen talenten de mogelijkheid moet worden geboden om zelf te kiezen voor een zelfstandigen- of een werknemersstatuut.

De vraag of de realiteit op de werkvloer ook overeenstemt met de gehanteerde juridische benadering, waarvoor a fortiori wij als juristen toch niet blind zouden mogen zijn.

De vraag tenslotte wat de advocatuur, op langere termijn, wint of verliest wanneer het huidige verbod op advocaten-bedienden wordt gehandhaafd.

Andere landen zijn ons alvast voorgegaan in het ontsluiten van dit sociaal statuut en in ons eigen land zijn andere vrije beroepen eerder deze weg ingeslagen. Overigens, de OBF (de franstalige tegenhanger van de OVB) voorziet niet in eenzelfde verplichting voor een advocaat om het zelfstandigenstatuut aan te nemen.

Het exhaustief aftoetsen van de wettelijk onderscheidende criteria, zo duidelijk uiteengezet door de openingsredenaar, zal ik niet voor mijn rekening nemen. Het is overigens opvallend en zelfs betekenisvol dat de kritiek op het statuut van advocaat-bediende niet gevoerd wordt op sociaalrechtelijk vlak.

En wanneer dan toch verwezen zou worden naar het gezag welk een werkgever over een werknemer zou uitoefenen als een beweerd beletsel om het bediendenstatuut ter discussie te stellen, mag gerepliceerd worden dat ons hoogste Hof reeds in de zestiger jaren uitdrukkelijk erkende dat het feit dat iemand een zekere vrijheid behoudt in de uitoefening van zijn werk, ondergeschiktheid niet uitsluit. Het gezag van de werkgever zal gelden op het niveau van het administratief-organisatorische, maar minder op het niveau van de inhoud van de arbeid. Overigens is ook de onderwerping aan deontologische regels geen uiting van hiërarchische controle. Deze rechtspraak, voorafgegaan door een wetgevend initiatief,

effende juridisch de weg voor een tewerkstelling in dienstverband van de traditionele vrije beroepen.

Critici van het bediendenstatuut verwijzen eveneens vaak naar een uitspraak van ons hoogste hof op 6 maart 2006, waarbij het Hof oordeelde: “Het is niet onredelijk, gelet op het doel de onafhankelijkheid van de advocaat en het vertrouwen van de rechter in de advocaat te vrijwaren, en is verantwoord door de wettekst zelf en zijn geschiedenis, te beslissen dat advocaten hun hoofdberoep niet in ondergeschikt verband mogen uitoefenen, maar dit alleen mogen doen als zelfstandigen.”

Het is vooreerst maar de vraag of dit standpunt gestand kunnen blijven, rekening houdende met het recente arrest Wouters van het Hof van Justitie waarin het Hof zich diende uit te spreken over de verenigbaarheid van de deontologische regels met het mededingingsrecht. Maar zelfs als dit vaak geciteerde cassatie-arrest als uitgangspunt zou mogen worden genomen, moet het enthousiasme van de eerder genoemde critici dient wat te worden getemperd. Het Hof van Cassatie maakt zich niet snel schuldig aan woordovertolligheid, zodat elk woord telt en er vooral moet gelezen worden wat er staat. Het Hof spreekt zich immers niet uit over het te verkiezen statuut.

Wel bevestigt dit arrest opnieuw het grote belang van het principe van de onafhankelijkheid van de advocatuur. Een van de pijlers van ons beroep, zo al niet het fundament. Staat deze onafhankelijkheid dan een mogelijkheid tot de advocaat-bediende in de weg?

Neen, zo meen ik. De onafhankelijkheid van de advocaat, benevens de evidente onafhankelijkheid ten aanzien van zijn eigen belangen, dient een fundamenteel kenmerk te zijn binnen alle relaties die een advocaat heeft. Zo is er de onafhankelijkheid ten aanzien van de cliënt, waardoor een advocaat in algemene regel vrij is in het kiezen van zijn cliënten en in het aanvaarden van zaken en blijft de advocaat ook de dominus litis, niet de cliënt.

Maar het speerpunt inzake de onafhankelijkheid is wel de onafhankelijkheid ten aanzien van de overheid. De onafhankelijkheid van de individuele advocaat wordt gereflecteerd in de onafhankelijkheid van zijn orde, zo schreef STEVENS. De balie maakt deel uit van de rechterlijke orde maar is als groep aan geen enkele overheid verantwoording verschuldigd. Daardoor precies zal een advocaat namens zijn cliënt kunnen optreden tegen deze overheid

en precies daardoor zal een cliënt ook vertrouwen kunnen stellen in zijn advocaat. Dat is bij uitstek wat bedoeld wordt met de onafhankelijkheid van de advocaat.

Deze essentiële onafhankelijkheid geldt evenwel niet in relatie tot zijn eventuele werkgever, **ALTHANS** en in zoverre deze werkgever zelf advocaat is, een niet onbelangrijke nuance waarop ik zodadelijk terugkom.

Wanneer deze onafhankelijkheid niet geldt ten aanzien van zijn werkgever-advocaat, vraagt U zich misschien af, bestaat er dan niet een risico op minstens een te grote loyaleiteit ten aanzien van deze werkgever? Dit lijkt mij een schijnargument; bij een advocaat-stagiair of advocaat-medewerker in een zelfstandigenstatuut zal de loyaleiteit niet van een andere orde zijn dan wanneer deze zijn of haar arbeid in dienstverband zou verrichten.

Ook een advocaat-bediende blijft in eerste instantie advocaat, degene die alvorens toegelaten te worden tot het beroep heeft dienen te zweren geen zaak te verdedigen die zij of hij niet meende naar eer en geweten rechtvaardig te zijn.

Daarenboven houdt net het afsluiten van een arbeidsovereenkomst precies ook mogelijkheden in om contractuele waarborgen te voorzien. Zo zijn bijvoorbeeld de stagiairs in Nederland verbonden door een arbeidsovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd, waarbij uitdrukkelijk gestipuleerd wordt dat de stagiair slechts gehouden zal zijn de aanwijzingen van de patron op te volgen voor zover deze verenigbaar zijn met zijn onafhankelijkheid als advocaat, de zogeheten gewetensclausules.

Ook de zo cruciale onafhankelijkheid staat een bediendenstatuut dan ook niet in de weg.

Waar de tegenstanders van de advocaat-bediende wel gehoor bij mij vinden, is in hun bezorgdheid dat bij een verdere veralgemening dan degene die ik voorsta, dit op termijn zou kunnen leiden tot het doorbreken van het wettelijk pleit- en verschijningsmonopolie.

Zo zijn er momenteel in Brussel initiatieven ontwikkeld waarbij binnen de structuur van een VZW een multi-disciplinaire aanpak wordt voorgestaan. Advocaten zijn binnen deze VZW tewerkgesteld als bediende en werken zij aan zij met maatschappelijk werkers, psychologen en andere hulpverleners. Het verlenen van een dergelijke alomvattende bijstand verdient alle lof en bijval, althans en in zoverre het beperkt blijft tot een eerstelijnsbijstand.

Maar waakzaamheid is geboden.

Zo stuurt de PS middels een in de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediende resolutie aan op een onderzoek naar de uitbreiding van dit systeem welk op termijn zou kunnen evolueren tot een vervanging van het BJB en de tweedelijnsbijstand zoals wij dit thans kennen, door structuren die bemand worden met door de overheid betaalde advocaten-bedienden.

Zeker in functie van het beheersbaar houden van de uitgaven inzake de kosteloze juridische bijstand, zouden deze initiatieven een grote schare fans kunnen verzamelen aan de Kruidtuinlaan te Brussel. Voor hen die nu naarstig google maps raadplegen: dat is het kabinet van onze minister van justitie. Het kabinet heeft zich jarenlang niet gemengd in het debat over het sociaal statuut van de advocaat, maar toont zich thans wel bijzonder geïnteresseerd, hetgeen nog eens geïllustreerd wordt door het recente aantrekken van een ex-bestuurder van de OVB. De minister zal evenwel niet uit het oog verliezen dat niet deze voormalige bestuurder maar wel de OVB in deze zijn enige gesprekspartner is.

Wanneer ik U daarstraks sprak over het gesternte waaronder de AV van de OVB afgelopen jaar nog stemde tegen het debat over een studie inzake het statuut van de advocaat, was het specifiek toen er standpunt ingenomen diende te worden over deze resolutie. Was de stemming op dat vlak dan ook niet eerder ingegeven door de bekende reactie van een huisjesslak, die zich bedreigd voelt en zich daarop meteen afsluit voor alles?

Nochtans vereenzelvigd het debat over het statuut van een advocaat zich niet met het debat over de resolutie van de PS, net omdat er zich op het niveau van de institutionalisering van de tweedelijnsbijstand zoals voorgestaan door deze partij, wel een fundamenteel probleem stelt. Herinner U de noodzakelijke onafhankelijkheid ten aanzien van de overheid. Is deze onafhankelijkheid nog gegarandeerd bij een advocaat in dienst van de overheid, ook al is dat dan middels een louter door de overheid betoelaagde VZW? Uiteraard niet, net zo min als de onafhankelijkheid gegarandeerd is bij een "in house lawyer" in dienst van een bedrijf, wiens taak het immers zal zijn geen tegenmacht te vormen voor zijn bedrijf. Beide gevallen zijn illustraties van het ontbreken van een absolute onafhankelijkheid.

Moge ook herinnerd worden aan het arrest Akzo Nobel van het Hof van Justitie, waarin het Hof in navolging van een eerder arrest AM&S Europe uitdrukkelijk stelt dat een advocaat in dienst van zijn cliënt niet even onafhankelijk is als een extern advocaat ten aanzien van zijn

cliënt. Een laatste citaat, ik beloof het: “In die omstandigheden kan de advocaat in dienstbetrekking minder doeltreffend met eventuele belangenconflicten tussen zijn beroepsverplichtingen en de doelstellingen en wensen van zijn cliënt omgaan als een externe advocaat” einde citaat en aangevuld met een bezorgdheid van ondergetekende naar het beroepsgeheim en de vertrouwelijkheid van de briefwisseling.

Moeten we, met het beeld van overheidsadvocaten en bedrijfsadvocaten in het achterhoofd, dan toch maar luid gillend weglopen van het idee van advocaat-bediende? Neen, zeker niet! Voorzeker niet, omdat de oplossing voor de hand ligt en een symbiose tussen de diverse elementen precies kan worden gevonden in het toelaten voor een advocaat om zijn beroep uit te oefenen in dienstverband van een andere advocaat of van een samenwerkingsverband van advocaten, maar (uitdrukkelijk) niet in dienstverband van derden, niet-advocaten. Dat is hetgeen ik voorsta.

U mag mij zeker zelfgenoegzaamheid verwijten wanneer ik meen hiermee de deontologische en juridische bezwaren tegen het statuut van advocaat-bediende te hebben weerlegd.

De tegenstand is evenwel volhardend en men probeert U ook te overtuigen met argumenten van een ander kaliber.

Dient een advocaat geen ondernemer te zijn en zelf te zorgen voor zijn cliënteel? Weinig overtuigend. Wat dan met de advocaten welke in grote mate afhankelijk zijn van de abonnementssystemen, gaan zij nog actief op zoek naar cliënteel? En is een uitstekend jurist, wiens commerciële capaciteiten misschien wat ondergesneeuwd zijn door zijn juridisch talent, dan een minder waardevol lid van onze balie, die we moeten uitwuiwen?

Er bestaat ook ongerustheid over de financiële impact van de invoering van het statuut. Vooreerst: het statuut van bediende is geen verplichting, wel een voor te stellen optie die thans niet bestaat. Maar daarnaast komt het mij voor dat een gedifferentieerde inschaling afhankelijk van de aard van de samenwerking vanzelfsprekend is.

Ik pleit er dan ook voor, hooggeachte vergadering, om de koe bij de horens te vatten; het initiatief daartoe niet aan anderen te laten, maar integendeel zelf en op een ogenblik dat wij de pen (nog) in handen hebben, werk te maken van de mogelijkheid voor advocaten om te kiezen voor een statuut als bediende in dienst van een advocaat.

Laten we niet louter vanuit de eigen winkel maar als een collectiviteit naar ons beroep kijken vanuit het perspectief van de jonge generatie, die bij een beroepskeuze andere prioriteiten stelt dan dat in het verleden mogelijks gebeurde. Het een statuut opdringen met als motivering dat dat in het verleden ook steeds zo was, heeft veel weg van een dialoog tussen ouder en kind: waarom? Daarom!

Het krampachtig vasthouden aan het zelfstandigenstatuut, zo waarschuwen ook de beide Patricks in hun rapport over de toekomst van het advocatenberoep, dreigt de advocatuur als verliezer achter te laten in de meedogenloze strijd om het talent, die nu vaak gewonnen wordt door andere sectoren welke er net wèl alles aan zullen doen om deze heilige gralen uit de advocatuur zo lang als mogelijk aan zich te binden, waarbij de advocatuur enkel maar statistieken kan opstellen over de brain-drain.

Geachte vergadering, we laten geen mogelijkheid onverlet om ons prachtige beroep te bejubelen, laat dan een sociaal statuut geen belemmering vormen om ook toekomstige generaties hier deel van uit te laten maken.